

Risto Eräsaari

Yhteiskuntapolitiikan aika?

I

Yhteiskuntapolitiikka voidaan ymmärtää 'yhteiskuntaa' tuottavaksi, sääteleväksi tai kuvailevaksi politiikaksi sekä sen epävakauksista riippuvien erityisten sosiaaliteknologioiden, sektori - ja etuliitepolitiikkojen, suunnitelmien tai "organisoidujen valtopyrkimysten" (Heiskala 2003, 355) tutkimukseksi. Vaikka sen voi muodollisesti nähdä olevan "mekanismi tai prosessi, jonka välityksellä tarpeiden tyydyttämistä säädellään ja vallankäyttö tapahtuu" (Eräsaari 1996, 29), vaarana on jääminen *common sense*n itsestänselvyyksien vangiksi. Tällaisesta on esimerkkinä Yrjö Koskisen linjaus, jonka mukaan yhteiskunta sääntelee yhteiskuntaa yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisemiseksi. Yhteiskunta esiintyy tässä neljässä muodossa, nimittäin "valtion synonyymina, käytäntöinä, joita valtion kuului säännellä, järjestyksenä, joka syntyi tämän sääntelyn tuloksena, sekä kokonaisuutena, jonka sisällä myös valtio sijaitsi" (Kettunen 2003, 184). Yhteiskuntapolitiikka ei siis ole eikä voi olla mikään itsestänselvyys. Vasta yhteiskuntaa koskevien puhetapojen ja tulkintakehysten tarkastelujen kautta syntyy mahdollisuus ymmärtää yhteiskuntapolitiikan merkitystä, merkittävyyttä ja normatiivista ilmettä muokkaavia sisällöllisiä perusteluja.

Politiikka on perinteisesti ymmärretty linjaukseksi, joka ikään kuin jäädyttää tietyn toimintatavan tai ohjelman riippumattomaksi siitä, mitä tapahtuu (Palonen 2003, 476). Kohdealueen luonteesta, ongelmista tai kysymyksistä johdetut päämäärät objektivoidaan sen avulla

RISTO ERÄSAARI

varsinaisen politiikan yläpuolelle. Tällainen toiminta voidaan tulkita erityiseksi kansaa hallinnoivaksi eetokseksi, kansalle asetetuiksi velvoitteiksi tai yhteiskunnan piiriin pääsyä sääteleväksi inklusion projektiksi. Paitsi linjauksista yhteiskuntapolitiikassa on myös kysymys tietystä julkisen elämän alueesta, tilasta, sektorista tai areenasta, joka yleisen edun nimissä ja tunnuksin on erotettu yksityisalueesta sekä päivänpoliittisesta. Pyhän kansakunnan muututtua sekulaariksi sosiaalivaltioksi virkamiesten ja poliitikkojen vetämistä julkisista yhteiskuntapoliittisista areenoista on tullut kaikkien tunnistamia julkisen elämän käytäntöjä ja instituutioita. Yhteiskuntapolitiikka voi edellä mainittujen lisäksi tarkoittaa myös sellaista toimintaa tai toimivuutta, jolla kamppaillaan määrittelyistä ja nimistä, puolustetaan yhteiskunnallisten kysymysten ja ongelmien politisointia, kyseenalaistetaan perinteistä politiikkaa, asetutaan byrokratisoitumista vastaan, herätellään kritiikkiä ja muotoillaan vaihtoehtoja politiikkaa. Yhteiskuntapoliittiseen toimintatapaan, - paikkaan ja - tyyliin kuuluu aina monimerkityksisiä kysymyksiä, joissa tai joilla luodaan uusia instituutioita, sovitetaan vanhoja malleja uusiin yhteyksiin, arvioidaan kilpailevia kerrostumia sekä käydään keskustelua käsitteiden monimielisyydestä ja kiistanalaisuudesta. Monien mielestä keskeisin - mutta eri syistä varsinaista vastausta vaille jäävä - kysymys on 'yhteiskunta'. Se on kysymys, johon ei ole kyetty vastaamaan, mutta josta ei myöskään ole päästy eroon, sillä 'yhteiskunta' on aina sekä häviämäisillään että löytymässä uudelleen.

Mikään rautalangasta väännetty malli, ennakkoehdoista vapaa avoin kirja tai kansan, hallitsijan ja valtion suhdeverkosto se ei ole. 'Yhteiskunta' on aina jo ennalta kirjoitettu ja sillä on jo oma itseymmärryksensä (Strathern 1992, 6). Se on ihmisten tekemisten, sopimusten ja hyväksynnän pohjalta ennalta muodostunut ja käsitteellisesti kyllästetty todellisuus, joka näin ollen asettaa vaativat ehdot sille miten yhteiskuntapoliittinen toiminta voi olla epistemologisesti objektiivista. 'Yhteiskunnasta' puhutaan paljon ja siihen vedotaan usein, mutta siitä ei ole koskaan olemassa täsmällistä kuvausta tai määritelmää. Pikemminkin se on aina lipumassa käsistämme, oli syynä sitten siinä havaittu vika, sitä kohtaan tunnettu tyytymättömyys tai sen toteamisen jossain muussa suhteessa vääränlaiseksi. Se tuntuu menettävän symbolisen voimansa ja syntyvän vain "paperilla". Niinpä modernin yhteiskunnan on todettu olevan liian vahvasti (*etatistisesti*) integroitu kokonaisuus tai liian rajoittunut (*kansallisvaltiollinen*) kokonaisuus (Kettunen 2003, 167). Yhteiskuntaa on yleisemminkin pidetty liian *yleisenä* käsitteenä sen piirissä toimiville instituutioille ja yhteyksille sekä liian *abstraktina* tapana kuvata odotettua ja toivottua yhteisyyttä (Williams 1988, 291). Oman sisäisen voiman osoittamisen ongelman johdosta se on ollut liian sidottu pelkkään *väestölliseen ihmismateriaaliin* tai liian luottavainen pelkkään *valtion normatiiviseen voimaan* (Foucault 1998, 25).

Oma sosiaalipoliittinen traditiomme tarjoaa kiinnostavan esimerkin perinteisestä valtion ja kansan yhdistämisen ajatuksesta poikkeavasta yhteiskunnan nimeämisestä. Käsitteellisestä konventiosta piittaamatta Heikki Waris (1932, 1-22) tunnetusti nimesi Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolella sijaitsevan paikallisen ja yhteisöllisen alueen "työläisyhteiskunnaksi". Emme kuitenkaan tiedä johtuiko se erityisesti chicagolaisesta ajattelutavasta, luokkaeroja poistavan yhteiskunnallisen sulatusuunijatuksen käyttämisestä, vai ehkä 1900-luvun alun yhteiskuntapolitiikasta (Ehrnrooth 2001), jolloin valtion säätelytoimia yhteiskunnallisen kysymyksen alalla kutsuttiin yhteiskuntapolitiikaksi (saksan *Sozialpolitik* ja ruotsin *socialpolitik* käännettiin yhteiskuntapolitiikaksi).

II

'Yhteiskunta' tuotetaan puhumalla, keskustelemalla ja väittelemällä jaetuista tulkinnoista. Varsinkin itsehavainnointiin ja itsekuvaukseen tukeutuva fenomenologi on yhteiskunnan määrittelyssä opetellut hylkäämään oppimansa ja sulkeistamaan luonnollisen asenteen oletuksensa tullakseen tietoiseksi oman tietomuotonsa mahdollisuuksien ehdoista ja kykeneväksi "puhumaan kokonaisuudesta ilman että sitä on käsillä" (Waldenfels 1997, 168). Tällainen diskurssi kaipaa alituisesti uusia itsehavaintoja ja itsekuvauksia löytääkseen yhteiskunnan mahdollisuuden kohdan historiasta ja tietääkseen keitä me olemme ja missä mennään. Valmiiseen historialliseen otteeseen tukeutuva tarkkailija taas määrittelee yhteiskunnan useimmiten olemassa olevien instituutioiden ja rakenteiden perusteella osaamatta löytää itseään objektina omasta tutkimuskohteestaan. Tässä tapauksessa ei todellisuus sellaisenaan, siis eräänlaiset spontaanit tai sisäiset yhteiskunnat, eivätkä siten myöskään sen muutokset pääse vaikuttamaan yhteiskunnan ymmärtämiseen ja määrittelyyn.

Kumpikin yhteiskunnan määrittelijä on ehkä vain periaatetasolla valmis tunnustamaan yhteiskunnan rakenteistumisessa vaikuttavien konstitutiivisten voimien aiheuttaman ongelman yhteiskunnan kokonaisuuden hahmottamisessa, siis sen, ettei yksikään toimija tai määrittelijä, ei tiede eikä politiikka, ei talous eikä kulttuuri, ei oikeus eikä filosofia, ei uskonto eikä urheilu voi projisoida omaa pätevyyttään koko yhteiskuntaa koskevaksi pätevyudeksi. Tosi toimissa 'yhteiskunta' kuitenkin joudutaan kuvaamaan ja selittämään monimutkaiseksi järjestelmäksi, josta puhuttaessa joudutaan turvautumaan monisellitteisiin - sisäisiä ja ulkoisia, tämän puoleisia ja tuon puoleisia, ensimmäisen ja toisen asteen suhteita koskeviin - keskusteluihin. Tosin tämän tapaisiin kysymyksiin paneutuneilla keskustelijoilla raja sopivan ymmärrettävän ja liian vaikeaselkoisen välillä on eri kohdissa. Tiedetään, että Erik Allardt luopuu sosiologian perusoppikirjassaan

RISTO ERÄSAARI

yhteiskunnan tarkemmasta määrittelystä perustellen sitä sillä, että useimmat kuitenkin tietävät mistä puhutaan, kun taas Niklas Luhmann (1998) edellyttää yhteiskunnan uusien ja erilaisten kompleksiteettitasojen ja niitä vastaavien yhteiskuntasemantiikkojen huolellista tarkastelua ja vasta sitten on valmis antamaan itselleen ja toisille luvan puhua lojaliteetista, legitimitetistä, inklusiosta tai luottamuksesta.

Monet eri aloilla toimivat keskustelijat ovat jättäneet yhteiskunnan käsitteen pohtimisen silleen. Ehkä tämä johtuu siitä, ettei 'yhteiskunnalle' – sellaisena kun sen olemme oppineet tuntemaan – ole yksilöllistymisen, sekularisoitumisen ja fragmentoitumisen aikoina erityistä konkreettista tilausta. Keskustelijoiden suureksi hämmästykseksi 'yhteiskunnallistuminen' tuntuu toteutuvan yksilöllistymisenä, sekularisoitumisena ja fragmentoitumisena. Toisaalta perinteinen yhteiskunnan käsite on maailmanlaajuisen globaalien merkitysyhteisön voimistumisen aiheuttamista suurista haasteista huolimatta yhä käytössä: hallinnollisista ja käytännöllisistä syistä se on jäänyt elämään pelkkänä nimityksenä, johon ei sen kummemmin enää jakseta kiinnittää huomiota. Eihän kukaan ihmettele Munkkisaartakaan, vaikei siellä enää 1300-luvun jälkeen ole ollut munkkeja ja vaikei se ole saari. Arkinen tosiasia on lisäksi se, että julkisuuden eri konteksteissa nostetaan esiin vaikka minkä nimisiä 'yhteiskuntia'. Ne voidaan keksiä nykyisyydestä, yhden ison tai pienen asian pohjalle seipitetystä virityksestä sekä positiiviseksi tai negatiiviseksi tulkitusta kehityssuunnasta.

III

Suomessa yhteiskunnan käsitettä kohtaan osoitettua erityistä mielenkiintoa sekä sen jäämistä puhtaasti kuvailevaksi käsitteeksi selittää *societasin* eurooppalaisesta kulttuuripiiristä poikkeava suomalaisen poliittisen kulttuurin kontekstissa kirjoitettu 'yhteiskunta'. Sen kasvupohjana on ollut maanjako ja erilaiset yhdyskunnat. Tämä ei ole voinut olla vaikuttamatta yhteiskuntapolitiikassa omaksuttuun keskeiseen sanastoon sekä siinä käytetyille käsitteille annettuihin normatiivisiin painotuksiin. Heimo, kansa ja kansakunta ovat riittäneet inklusiivisen kasvupohjan antajaksi niin pitkälle, ettei hetkistä, tapahtumista ja toisista ihmisistä muodostuvaa elämisen olosuhteina olevaa yhteiskuntaa ja siihen perustuvaa arjen kollektiivista elämää ja todellisuutta ole tarvittu. Kun sekä yhteiskunta että kansalaisuus ovat tietyllä tavalla jääneet poissaoleviksi käsitteiksi, yhteiskuntapoliittisesta kehiksestä on tullut poikkeuksellisen valtiokeskeinen ja poikkeuksellisen vahvasti julkiseen sektoriin sidottu. Oppikirjatkin seuraavat samaa säveltä: yhteiskuntapolitiikka on julkisen vallan ja julkisen sektorin politiikkaa (Savikuja 2000, 5). Onkohan tällä mitään tekemistä sen kanssa, että yritysjohtajien ja poliitikkojen yhdessä hyväksymän maa-

ilmanlaajuisen kilpailutalouden läpimurto on Suomessa ollut niin sujuva. Ainakin suomalaisia hallintakuvioita selviteltyt Pertti Alasuutari (2004, 14) epäilee valtiokeskeisyyden ja laajan julkisen sektorin olevan ”yksi selitys sille, miksi muutoksesta tuli niin läpitunkeva ja kokonaisvaltainen”, sillä myös ”julkisen sektorin supistaminen, joidenkin palvelujen yhtiöittäminen ja kilpailuttamisen periaatteiden opettamien kansalaisille on tapahtunut Suomessa valtiokeskeisesti ja juuri siksi niin keskitetysti ja tehokkaasti”.

Entäpä ’kansalaisuus’, joka suomenkielessä palvelee enemmänkin maan poliittista toimintaa kuin tilannekohtaista, muuttuvaa ja uusia virityksiä hakevaa yhteiskuntapolitiikkaa? Pekka Kuusikin (1962, 18-19) esitti yhteiskuntapolitiikan ylimmäksi tavoitteeksi ”kansalaisen parasta”. Sitä ei kuitenkaan millään tavoin liitetty yhteiskuntaan, vaan sen sanottiin olevan ”valtiovallan liikkeellepaneva voima”, ja sille osoitettiin ”vahvan kuluttajan” rooli, vaikka sosiaalipolitiikan esikuvana olleen brittiläisen ajattelun edustaja T.H. Marshall (1965, 92) oli pian sodan jälkeen tunnetuksi tekemässään kansalaisuutta käsittelevässä esseessään nimenomaisesti teroittanut, että yhteiskunnallinen inklusio ei enää toteudu funktionaalisin keinoin vaan edellyttää ”erilaista sidettä” (”a bond of different kind”). Kaiken kaikkiaan ’yhteiskunnan’ ja ’kansalaisen’ puuttuminen yhteiskuntapolitiittisista muutos- ja aikalaiskeskustelusta kapeuttaa ja teknistää keskustelua: reformit palautuvat institutionaalisiksi pelisäännöiksi (Saari 2001, 15-20), kehitys ja edistys hallituksi eriarvoisuudeksi ja hallituksi moninaisuudeksi (Giddens 2003, 24-28), arviointiajattelu varjonyrkkeilyksi mustassa laatikossa (Fredriksen ym. 2003), syrjäytyminen iänikuiseksi määrittelyongelmaksi (Eräsaari 2003, 342-344) sekä yhteisyyden siltojen ja siteiden piiriä koskeva keskustelu pelkästään ulkoapäin tulevien muotiteemojen esittelyksi (Leisering & Leibfried 1999, 3-22).

IV

Pohjoismaisissa keskusteluissa puhutaan myös valtion valtapiirin ja valtion ja yhteiskunnan erottelun tuolla puolen olevasta ’yhteiskunnasta’. Tämä valtioon toisella tavalla suhteutuva ’yhteiskunta’ asettuu kansallisvaltion puitteisiin ja on sidoksissa siinä elävään väestöön. Yhtenä sen osa-alueena on poliittiseksi instituutioiksi tai poliittiseksi järjestelmäksi ymmärretty valtio. Tämä on se nykykeskusteluissa vilhdellet ja modernin yhteiskunnan ideana pidetty kokonaisuus, joka voidaan ymmärtää ”*sosiologiseksi yhteiskunnaksi*” ja erottaa se valtion ja julkisen sektorin tehtäviä toteuttavasta ”*valtioon samaistuvasta yhteiskunnasta*”. Viimeksi mainittu on se suosittu, valtiokeskeinen, moderniteetin kriisiltä suojattu, yhteisöllinen, yhteiseksi toimintapiiriksi käsitetty, pitkälle kehitettyjä säätelykäytäntöjä noudattava, hyvin kehiin ja osapuolisyyntymetriaan luottava pohjoismainen yhteiskunta (Ket-

tunen 1997; Kettunen 2001), johon olemme oppineet luottamaan hyvinvointivaltion projektissa. Sen keskeisenä tunnusmerkkinä ovat yhteisyydestä profiloidut normatiiviset standardit, joiden avulla yhteiskunta kritisoi itseään, luo mielikuvan omaksi mielletystä orientaatiosta, sitouttaa toiminnot ja toimijat sekä käy kamppailua näiden standardien määrittelystä ja soveltamisesta. Alituinen keskustelu yhtäältä normatiivisten standardien avulla ymmärretyn 'normaalin' ja toisaalta todellisuuden kuvauksien ja kartoitusten kautta paljastettujen 'poikkeuksien' välisen ristiriidan täyttämiseksi, on yhteiskuntatieteen metodisiin asetelmiin asti vaikutuksensa ulottanut yhteiskunnan sisäisen voiman ilmentymä. Se edustaa "sekä normatiivisia standardeja että todellisuutta, johon niitä on sovellettava", minkä Kettunen (2002, 263) yleistää tähän yhteiskuntaan sisäänrakentuneena kuuluvaksi ja taikurimaiselta kuulostavaksi yhteiskunnan kyvyksi "ennakoida itseään". Toiminnassa on kuitenkin merkittäviä eroja. Ruotsissa valtioon samastuva yhteiskunta on nojannut "keskinäisen yhteenliittymisen periaatteisiin", toteaa Kettunen (2003, 173), kun taas Suomessa on ollut "päällimmäisenä se, että yhteiskunta toteuttaa valtion normatiivista voimaa".

Edellä on esitetty monia esimerkkejä yhteiskunnan merkityksestä ja merkittävyyydestä Suomessa. Eurooppalaisessa vertailussa Suomen yhteiskunnan käsite Kettusen (2003, 173) mukaan "sulkee nykymerkitystensä ulkopuolelle poikkeuksellisen selvästi kaiken kansallisvaltiota pienemmän", "on tuskin koskaan tarkoittanut yläluokan hienostunutta seurustelun seurapiiriä", eikä sanaa "voida käyttää myöskään vapaaehtoisesta yhteenliittymästä tai taloudellisesta yrityksestä, kuten sanoja *société*, *society* ja *Gesellschaft*". Suomalaisessa yhteiskunnan käsitettä ja ideaa koskevassa yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa ei tunneta ihmisten ja ihmiskunnan kehittymisen keskinäiseen yhteyteen, vastavuoroiseen vuorovaikutukseen, hyvän maun malleihin, seurallisuuteen perustuvan interaktion ja siis kaiken kaikkiaan vastavuoroisuusajatukseen ja omalakisuuuteen rakentuvaa konstitutiivista periaatetta (Kangas 2001, 139-183). Tästä konstitutiivisesta periaatteesta ovat yhteiskuntatieteen ja filosofian piirissä keskustelleet eritoten Adam Smith (moraalitunnot), Georg Simmel (seurallisuus) ja Gabriel Tarde (imitaatio). Heidän ajatuksensa eivät omana aikanaan ehkä saaneet niin paljon vastakaikua kuin ne saavat nykyään, jolloin kiihtyvällä vauhdilla eriytyvät funktionaaliset järjestelmät ja näiden piirissä vaikuttavat asymmetriset rooliodotukset jauhavat omaa yksitoikkoista sanomaansa. Toisten tunteisiin samastumisesta ja hyväksynnästä, kyvystä identifioitua toisen kärsimykseen, sosiaalisuuden muodoista, suhdemuodoista ja interaktiosta, tunteiden synnyttämästä luottavaisuudesta ja toleranssista, erilaisiin sisäisiin kuvioihin perustuvasta yhteisyydestä, taustalla olevista oletuksista sekä yhteen liittyneiden ihmisten luovasta energiasta ja yhteistyöstä on tullut tärkeitä konstitutiivisia periaatteita. Niiden avulla konkretisoidaan

eräänlaista 'sisäistä yhteiskuntaa' ja samalla tehdään pesäeroa pelkkänä 'kalkkyylinä', 'abstraktina individualismina' tai 'hyödyllisinä projekteina' esiintyvään 'yhteiskuntaan'.

V

'Yhteiskuntaa' koskeva keskustelu oli pitkän aikaa poliittisen filosofian yksinoikeutena. *Ensimmäinen* tämän tradition murtanut käänne, jota Risto Kangas (2001) on ansiokkaasti kartoittanut, on se, jossa 'yhteiskunta' alkaakin määrittyä empiirisenä ja käytännöllisenä kysymyksenä. Yhteiskunta alettiin silloin käsittää ihmisten pyrkimyksen yläpuolella olevaksi kokonaisuudeksi. Tähän ei liity vain Adam Smithin kehittänyt moraalituntojen teoria ja siinä hahmotettu yhteiskuntapoliittiseen kontekstiin hyvin sopiva sympatian käsite (Kangas 2001, 223), vaan myös kunnianhimoinen idea täsmentää alun perin David Humen kehittämiä kaavailujen pohjalta esitettyä puolueettoman tarkkailijan ideaa (Raphael 1975, 83-99: vrt. Norri 2003, 598). Ajatuksena on sellaisen hyvin informoidun puolueettoman tarkkailijan hyväksyttävissä olevan moraaliarvostelman muotoileminen, josta voi tulla toiminnan ja tunteiden hylkäämisen ja hyväksymisen standardi.

Toinen vanhan filosofisen keskustelutradition murtanut käänne oli se, jossa jätettiin hyvästit filosofisille periaatteille, käännettiin selkä rinnakkaiselle mielikuvitukseen perustuville moraalitunnoille ja käännyttiin eräässä mielessä kolmannen yhteiskuntamallin (vrt. Habermas 1992) puoleen. Tällöin 'yhteiskuntaa' alettiin kirjoittaa poliittisissa käytännöissä ja poliittisissa kampanioissa, jolloin se myös nostettiin yleisen edun nimissä esiintyväksi toimijaksi. Sosiaalipolitiikan historia kertoo juuri tästä yhteiskunnasta ja siksi se on paljon esillä nykykeskusteluissakin.

Nämä kaksi eri yhteiskuntaa, joita Kettunen (2003, 188) on kutsunut "yleistä etua toteuttavaksi yhteiskunnaksi" ja "elämisen olosuhteina olevaksi yhteiskunnaksi" ovat tietysti kytkeytyneet toisiinsa, ja toisiinsa kytkeytyneinä eläneet elämänsä yhteiskunnallisissa kysymyksissä ja yhteiskuntapoliittisissa linjauksissa. Modernissa yhteiskuntapolitiikassa on kuitenkin vielä *kolmas* käänne, jossa erottaudutaan sekä viime vuosisadan alun parempaa yhteiskuntaa ja parempia keskinäisiä suhteita ajaneesta yhteiskuntapolitiikasta (Ehrnrooth 2001, 148) että parempaa keskinäistä ymmärrystä ja yhteisiä arvoja ja normeja ajaneesta viime vuosisadan lopun yhteiskuntapolitiikasta. Tämä kolmas käänne on käänne kohti sensitiivisyytenä ja toleranssina (vrt. Forst 2003, 675-708) pidettyä eräänlaista *sosiaalista peruspääomaa* (*prime social capital*), joka liittyy siihen kuinka alamme määritellä itseämme uusilla tavoilla. Tällöin esimerkiksi puolueeton tarkkailija ja yhteiskuntapoliittinen asiantuntija tai itse informoidun yksimielisyy-

RISTO ERÄSAARI

den idea saa uuden merkityksen. Tieto lakkaa olemasta itsestään selvä toiminnallistaja ja legitimaattori, ja nyt aletaankin ottaa vakavasti se, mitä me itse asiassa olemme konstruoimassa. Marilyn Strathern totesi LSE:n uuden tutkimuskeskuksen avajaisissa¹ pitämässään puheessa, että ”tieteen uusi valmius tarkastella yhteiskuntaa ja yhteiskunnan reaktioita eri kehitysteiden vaikutuksiin, pystyttää etiikkakomiteoita ja sen sellaista, on esimerkki uudesta tieteen ja yhteiskunnan välisestä sopimuksesta”. Ei riitä, että sanotaan laboratorioden, aikakauslehtien ja refereiden toimivan korrektisti tai moitteettomasti, vaan nyt on kyse toisenlaisesta – julkisuudessa esitetyistä puheenvuoroista ja reaktioista riippuvasta – tieteellisestä uskottavuudesta sekä uusista hyväksyttävän tieteen ja siihen perustuvan yhteiskuntapoliittisen päättämisen strategisista askelista. Hän päätti puheensa yhteiskuntapoliittisesti sangen mielenkiintoiseen kysymykseen, jonka hyvin voisi nostaa tämän kirjoituksen motoksi: ”Minkälaista informaatiota tarvitsemme yhteiskunnallisista olosuhteista voidaksemme antaa sellaisen kuvauksen yhteiskunnallisista olosuhteista, että se voidaan hyväksyä kuvaukseksi yhteiskunnallisista olosuhteista”.

Puheenvuoro perustuu yhteiskuntapolitiikan laitoksen avajaisissa 27.1.2004 Helsingissä pidettyyn puheenvuoroon.

Viitteet

1. BIOS Centre for the study of Bioscience, Biomedicine, Biotechnology and Society, London School of Economics and Political Science, 19 June 2003.

Kirjallisuus

- Alasuutari, Pertti (2004): Suunnitteluloudesta kilpailulouuteen. Miten muutos oli ideologisesti mahdollinen? Yhteiskuntapolitiikka 69:1.
- Ehrnrooth, Leo (2001): Nykyaikainen yhteiskuntapolitiikka, sen edellytykset ja tehtävät. Teoksessa Risto Eräsaari & Keijo Rahkonen (toim.): Työväenkysymyksestä sosiaalipolitiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.
- Eräsaari, Risto (2003): Varmuuden varjosta odotusten valoon. Janus 11:4.
- Eräsaari, Risto (1996): Jos yhteiskuntapolitiikka on soveltava tiede niin mitä se merkitsee? Teoksessa Risto Eräsaari: Käsi, kahva ja sateenvarjo (toim. Juha Virkki). Jyväskylä: SoPhi.
- Forst, Reiner (2003): Toleranz im Konflikt. Geschichte, Gehalt und Gegenwart eines umstrittenen Begriffs. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Foucault, Michel (1988): Seksuaalisuuden historia (suom. Kaisa Sivenius). Tampere: Gaudeamus.
- Fredriksen, Lars Frode & Hansson, Finn & Wenneberg, Sören Barlebo (2003): The Agora and the Role of Research Evaluation. Evaluation 9:2.
- Giddens, Anthony (2003): Introduction. Neoprogessivism: A New Agenda for Social Democracy. Teoksessa Anthony Giddens (toim.): The Progressive Manifesto. New Ideas for the Centre-Left. Cambridge: Polity Press.
- Habermas, Jürgen (1992): Die Chancen der Freiheit. Grundprobleme der Demokratie. München: Piper.

PUHEENVUOROT

- Heiskala, Risto (2003): Mitä yhteiskuntapolitiikka on? *Janus* 10:4.
- Kangas, Risto (2001): Yhteiskunta. Tutkielmia yhteiskunnasta, yhteiskunnan käsitteestä ja sosiologiasta. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Kettunen, Pauli (1997): The society of virtuous circles. Teoksessa Pauli Kettunen & Hanna Eskola (toim.): *Models, Modernity and the Myrdals*. Renvall Institute Publications 8, Helsinki 1997.
- Kettunen, Pauli (2001): Mitä yhteiskunta tekee Pohjoismaissa? *Tiede & Edistys* 26:4.
- Kettunen, Pauli (2003): Yhteiskunta. Teoksessa Matti Hyvärinen ym. (toim.): *Käsitteet liikkeessä*. Suomen poliittisen kulttuurin käsittehistoria. Tampere: Vastapaino.
- Kuusi, Pekka (1962): 60-luvun sosiaalipolitiikka. Porvoo: WSOY.
- Lleisering, Lutz & Leibfried, Stephan (1999): *Time and Poverty in Western Welfare States*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Luhmann, Niklas (1988): *Politics and Economy*. Thesis Eleven Nr. 53.
- Norri, Matti (2003): Adam Smithin moraalituntojen teoria. Kanava 8.
- Palonen, Kari (2003): *Politiikka*. Teoksessa Matti Hyvärinen ym. (toim.): *Käsitteet liikkeessä*. Suomen poliittisen kulttuurin käsittehistoria. Tampere: Vastapaino.
- Raphael, R.D. (1975): *The Impartial Spectator*. Teoksessa Andrew S. Skinner & Thomas Wilson (toim.): *Essays on Adam Smith*. Oxford: Clarendon Press.
- Saari, Juho (2001): *Reformismi*. Sosiaalipolitiikan perusteet 2000-luvun alussa. Helsinki: Gaudeamus.
- Savikuja, Jari (2000): *Johdatusyhteiskuntapolitiikkaan*. Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen yhteiskuntapolitiikan tutkimuksia No.10.
- Strathern, Marilyn (1992): *Writing societies, writing persons*. *History of the Human Sciences* 5:1.
- Waldenfels, Bernhard (1997): *Topographie des Fremden*. Studien zur Phänomenologie des Fremden 1. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Waris, Heikki (1932): *Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle*. Helsinki: Suomal. kirjall. seuran kirjapainon Oy.
- Williams, Raymond (1988): *Keywords*. A vocabulary of culture and society. London: Fontana Press.